

COVID-19 Tanılı Gebede Postpartum Kaygı Düzeyi: İki Olgu Sunumu

Level of Postpartum Anxiety in a Pregnant Women Diagnosed with COVID-19: Presentations of Two Cases

Ayşe Çuvadar¹ Handan Özcan² Mehmet Gürkan Arıkan³ Sinan Ateş⁴

¹Trakya Üniversitesi Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi, Koroner Anjiyo Ünitesi, Edirne, TÜRKİYE

²Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, İstanbul, TÜRKİYE

³Trakya Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Üroloji, Edirne, TÜRKİYE

⁴Trakya Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Kadın Hastalıkları ve Doğum, Edirne, TÜRKİYE

Geliş tarihi/ Date of receipt: 24/07/2020

Kabul tarihi/ Date of acceptance: 13/12/2020

© Ordu University Faculty of Health Sciences, Department of Nursing, Turkey, **Published online:** 31/12/2020

ÖZ

Amaç: Çalışmanın amacı SARS-CoV-2'nin neden olduğu yeni korona virüs hastalığı (COVID-19) tanısı alan ve sezeryan ile doğum yapmış olan iki olguda kaygı durumlarını belirlemektir.

Olgu 1: Otuz sekiz yaşında, 38+1 gebelik haftasında olan ve COVID-19 tanısı alan gebe kliniğimize yatırıldı. COVID-19 tedavisi ve sezeryan operasyonu gerçekleştirilen hastaya postoperatif dönem tedavisi uygulandı ve bakımı yapıldı. Annenin 14 gün izolasyon sonunda bebeği ile teması sağlandı. Doğum sonrasında bebek yenidoğan yoğun bakım ünitesinde izole edilerek anne ile teması önlendi. Annenin 'Durumluluk ve Sürekli Kaygı Envanteri' ile kaygı düzeyi belirlendi. Hastanın durumulluk kaygı durumu orta düzey ve sürekli kaygı düzeyi ise yüksek olarak saptandı.

Olgu 2: Yirmi iki yaşında, 39+5 gebelik haftasında olan hasta, öksürük ve ateş şikayetleri ile hastanemize başvuru yaptı. PCR test sonucu pozitif çıkan hasta COVID-19 tanısı ile kliniğimize yatırıldı. Sezeryan olan hastaya postoperatif dönem tedavisi uygulandı ve bakımı yapıldı. 1. olguda olduğu gibi bebek yenidoğan yoğun bakım ünitesinde 14 gün izole edildi. Hastanın durumulluk kaygı düzeyi düşük ve sürekli kaygı düzeyi ise orta düzey olarak saptandı.

Sonuç: COVID-19'un maternal ve fetal etkileri için kanıtlar halen yetersizdir. Çalışmada da bilinmezlik durumu, annenin bebeğini görememesi, emzirememesi, dokunamaması gibi durumlar postpartum dönemde kadınların kaygılarını artırmaktadır. Sağlık profesyonellerinin bu dönemde anneye destek olmaları (annenin bebeğini görmesini ve bebeğinin beslenmesine katılmasını sağlama, kaygı durumu yüksek olanlara psikolojik destek sağlama gibi faktörler) önemlidir.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, gebe, kaygı.

ABSTRACT

Objective: The objective of the study is to determine the levels of anxiety in two cases who were diagnosed with the novel corona virus disease (COVID-19) caused by SARS-CoV-2 and delivered via c-section.

Case 1: A pregnant who was at the age of thirty eight and at 38w, 1d and had diagnosed with COVID-19, was admitted to our clinic. The patient who was given COVID-19 treatment and underwent a c-section operation, was given postoperative treatment and care. The mother was in contact with her baby after 14 days of isolation. The newborn was isolated in neonatal intensive care unit to prevent contact with the mother. The mother's level of anxiety was determined using 'State-Trait Anxiety Scale'. The state anxiety level of the patient was found to be moderate while trait anxiety level of her was high. In the end of an isolation period of 14 days, the mother was allowed to contact the baby.

Case 2: The patient was at the age of twenty two and at 39w, 5d and gestation applied to our hospital with the complaints of cough and fever. With a positive result of PCR test, the patient was admitted to our clinic with a diagnosis of COVID-19. She delivered via c-section followed by postoperative treatment and care. As is in the Case 1, the baby was isolated in the neonatal intensive care unit for 14 days. The patient's state anxiety level is low and her trait anxiety level is moderate.

Conclusion: The evidences on the maternal and foetal effects of COVID-19 are still scarce. In the study, the factors such as the uncertainty, the mothers' inability to see, breastfeed and touch the baby etc increase anxiety in women who are in postpartum period. The support to be given by the healthcare professionals in this period (enabling the mother to see her baby and participate in her baby's feeding, providing psychological support to those who have high level of anxiety) is vital.

Key Words: COVID-19, pregnant woman, anxiety.

ORCID IDs of the authors: AÇ: 0000-0002-7917-0576; HÖ: 0000-0002-7131-1856; MGA: 0000-0002-9707-596X; SA: 0000-0001-9650-8340

Sorumlu yazar/Corresponding author: Ayşe Çuvadar

Trakya Üniversitesi Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi, Koroner Anjiyo Ünitesi, Edirne, TÜRKİYE

e-posta/e-mail: aysecuvadar@hotmail.com

Atf/Citation: Çuvadar A, Özcan H, Arıkan MG, Ateş S. (2020). COVID-19 tanılı gebede postpartum kaygı düzeyi: iki olgu sunumu. Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi, 3(3), 297-301. DOI: 10.38108/ouhcd.773462

Giriş

SARS-CoV-2'nin neden olduğu yeni korona virüs hastalığı (COVID-19), Aralık 2019'da Çin'in Wuhan eyaletinde ortaya çıkmıştır ve sonrasında salgın birçok ülkeye yayılmıştır (NIH, 2020). Dünya Sağlık Örgütü COVID-19 enfeksiyonunu, Mart 2020'de bir pandemi olarak ele almıştır (WHO, 2020; WHO, 2019). COVID-19 tanısında kan analizleri, PCR ve görüntülemenin önemi vurgulanmış olup, PCR'ın pozitiflik oranları örnek tipine göre değişmektedir. Nazal ve faringeal sürüntü örneğinde %38.25 iken, bronko alveolar lavaj sıvısında %100'e ulaşmaktadır. PCR'ın yalancı negatifliği (%61.75) göz önüne alınarak risk faktörlerine göre multiple testler yapılmaktadır (Liu et al., 2020). Gebe olmanın ağır seyirli COVID-19 için ekstra bir risk yaratmadığı bildirilmiştir (COVID-19 Rehberi, 2020). COVID-19 tanısı alan gebelerin hastalığın semptomlarını gösterip göstermediği, enfeksiyona bağlı ölüm, erken doğum, COVID-19'un dikey yolla bulaşının fetüs ve yenidoğan için riskleri gibi acil olarak ele alınması gereken ve halen netleşmeyen bazı durumları mevcuttur (Chen et al., 2020). COVID-19'un düşük yapma ve ölü doğum riskini artırıp artırmadığı da halen bilinmemektedir. Fetüste enfeksiyon ve teratojenite riskinden dolayı gebeliğine son verilen kadınlar konusunda endişeler mevcuttur (Liang and Acharya., 2020). Yapılan çalışmaların sonuçları COVID-19 olan gebe kadınlarda sezeryan uygulamalarında obstetrik anestezi ve postoperatif analjezi kullanımının güvenli ve etkili olduğunu göstermektedir. Ayrıca COVID-19 olduğu doğrulanmış annelerin yenidoğan bebeklerinde ve operasyonda bulunan sağlık çalışanlarında COVID-19 enfeksiyonu rapor edilmemiştir (Yue et al., 2020; Chua et al., 2020). Obstetrik bakım sağlayan tüm sağlık kuruluşları, personel eğitimini ve önerilen enfeksiyon kontrol müdahalelerin uygulanabilirliğini sürdürmelidirler (CDC, 2020). Hastalar pandemi süresince fiziksel sorunların yanında kaygı, korku, depresyon ve uykusuzluk gibi çeşitli psikolojik sorunlar yaşamaktadırlar (Li et al., 2020; Liu et al., 2020). Sağlık çalışanları, annelerin fiziksel refahını önemsemenin yanı sıra, zihinsel ve ruhsal sağlıklarına da dikkat etmeli ve kaygılarına yönelik uygun desteği sağlamalıdır (Chen et al., 2020). Planlanan bu çalışma pandemi kliniğimizde tedavi edilen COVID-19 tanılı sezeryan ile doğum yapmış olan iki olgunun kaygı düzeylerini belirlemektedir.

Olgu Sunumu 1

Otuz sekiz yaşında, gravida 3, parite 3, 38+1 gebelik haftasında, COVID-19 tanılı yakını ile temas öyküsü olan hasta; balgam, göğüs ağrısı, burun tıkanıklığı ve halsizlik şikâyetleri ile 07.04.2020 tarihinde hastanemize başvuru yapmış, 'Olası COVID-19' ön tanısı ile pandemi kliniğine yatırılıp yapılmıştır. Pozitif Polimeraz Zincir Reaksiyon (PCR) testi sonucunda enfeksiyon hastalıklarının önerileri ile COVID-19'a yönelik tedavi başlanmıştır. Başvuru yapılan hastanenin Kadın Hastalıkları ve Doğum Bölümü'nün yaptığı değerlendirme sonucunda, hasta endikasyon sebebi ile 08.04.2020 tarihinde sezeryana alınmıştır. Hasta postoperatif dönemde Kadın Hastalıkları ve Doğum Bölümü kontrolünde pandemi servisine alınarak sıkı temas, damlacık ve solunum izolasyon önlemleri sağlanmıştır. Genel durumu iyi olan ve sağlıklı doğan bebek ise tetkik amacıyla örnek alınarak, COVID-19 şüpheli yoğun bakım ünitesine yatırılmıştır. Postoperatif dönemde komplikasyon görülmeyen 5 günde de anne ile bebeğin teması önlenmiştir. Hastanın 14 günlük izolasyon süreci sonunda bebeği ile teması sağlanmıştır.

Hastanın Yaşadığı Kaygı Durumu

Hasta gebelik süresince herhangi bir kaygı yaşamadığını ancak COVID-19 tanısı aldığı anda, hastalığın bebekte de görülebileceğinden kaygı yaşadığını ifade etti. Hasta tedavi sürecinde bebeğini hiç görmediğini ve emziremediğini, mama ile beslenmesi nedeniyle üzüldüğünü, henüz kucağına alamadığı için her gece ağladığını belirtti. Bebeğe yapılan tetkikler sonucu COVID-19 olmadığı için kaygı düzeyinin azaldığını ama evde onu bekleyen 2 çocuğunun daha olduğunu ve onlara hastalığı bulaştırma kaygısı yaşadığını ifade etti. Hasta tedavi süresince yapılan ikinci COVID-19 testinin negatif olması sonucunda kaygılarının biraz daha azaldığını belirtti. Bu süreçte hastanın kaygıları için bir psikiyatri konsültasyonu istenerek 'Durumluluk ve Sürekli Kaygı Envanteri' ile anksiyete düzeyi belirlendi. Hastanın durumluluk kaygı envanterinden aldığı puan 40, sürekli kaygı envanterinden aldığı puan ise 60'dır (Öner ve Le Compte, 1985; Aydemir ve Köroğlu, 2000). Hastanın o anki durumuna bağlı olarak orta düzeyde ve sürekli olarak da yüksek düzeyde kaygı yaşadığı belirlendi. Hastanın kaygılarının azaltılması yönünde taburculuk eğitimleri verildi ve takip için planlama yapıldı. Taburculuk eğitimi; emzirme danışmanlığı (14 gün boyunca sütün sağılıp atılması), postpartum dönemde yara bakımı, hijyen,

yenidoğan bakımı, COVID-19 enfeksiyonu için izolasyon yöntemlerini (maske kullanımı, el yıkama) kapsamaktadır.

Olgu Sunumu 2

Yirmi iki yaşında gravida 1, parite 1, 39+5 gebelik haftasındaki hasta öksürük ve ateş şikayetleri ile 15.04.2020 tarihinde hastanemize başvuru yapmıştır. Fizik muayene ve klinik belirtiler doğrultusunda ‘Olası COVID-19’ ön tanısı ile pandemi kliniğine yatırışı yapılmıştır. Pozitif Polimeraz Zincir Reaksiyon (PCR) testi sonucunda enfeksiyon hastalıklarının önerileri ile COVID-19’a yönelik tedavi başlanmıştır. Hastanenin Kadın Hastalıkları ve Doğum Bölümü’nün yaptığı değerlendirme sonucu sezeryan doğum endikasyonu ile 16.04.2020 tarihinde operasyonu gerçekleştirilmiştir. Hasta postoperatif dönemde Kadın Hastalıkları ve Doğum Bölümü kontrolünde pandemi servisine alınarak sıkı temas, damlacık ve solunum izolasyon önlemleri sağlanmıştır. Genel durumu iyi ve sağlıklı doğan bebek ise tetkik amacıyla örnek alınarak, COVID-19 şüpheli yoğun bakım ünitesine yatırılmıştır. Postoperatif dönemde komplikasyon görülmeyen 5 günde anne ile bebeğin teması önlenmiştir. Hastaya taburculuğu sırasında 14 günlük izolasyon süresinin tamamlanmasından sonra, bebeği ile temasa geçebileceği ve izolasyon eğitimleri verilmiştir.

Hastanın Yaşadığı Kaygı Durumu

Gebeliğin 33. haftasında doğum sancıları artan hasta, erken doğum, ölü doğum gibi kaygılarının olduğunu belirtti. COVID-19 tanısı aldığı da benzer düzeyde kaygıları bulunmaktaydı. Doğumu gerçekleşen hasta eşi ve bebeğine hastalığın bulaşmayacağı ile ilgili kaygı yaşadığını ve COVID-19 PCR testlerinin negatif çıkması ile kaygılarının azaldığını belirtti. Hasta tedavi sürecinde bebeğini göremediğini, ilk doğumu olduğunu, bebeğini kucağına alamadığını, emziremediği için üzüldüğünü, ne zaman bebeğini görebileceğini ve emzirebileceğini bilmiyor olmasının onda büyük bir kaygı durumu yarattığını ifade etti. Bu süreçte hastanın kaygıları için bir psikiyatri konsültasyonu istendi ve ‘Durumluluk ve Sürekli Kaygı Envanteri’ ile anksiyete düzeyi belirlendi. Hastanın durumluluk kaygı envanterinden aldığı puan 37, sürekli kaygı envanterinden aldığı puan ise 49’dur (Öner ve Le Compte, 1985; Aydemir ve Köroğlu, 2000). Hastanın o anki durumuna bağlı olarak düşük düzey ve sürekli olarak orta düzey kaygı yaşadığı belirlendi. Hastanın kaygılarının azaltılması

yönünde taburculuk eğitimleri verildi ve takip için planlama yapıldı.

Çalışmada Veri Toplama Aşaması

Nitel çalışma desenine göre tasarlanan olgu sunumu çalışmasında, iki COVID-19 tanısı alan gebe ile doğum sonu dönemde görüşüldü. Çalışmada gebelerle birebir görüşülerek oluşturulan 10 soruluk anket formu ile Durumluluk ve Sürekli Kaygı Envanteri kullanıldı.

Durumluluk Süreklilik Kaygı Ölçeği:

Durumluluk Kaygı Envanteri: Bireyin belirli bir anda ve koşullarda kendini nasıl hissettiğini belirler.

Sürekli Kaygı Envanteri: Bireyin genellikle kendini nasıl hissettiğini belirler.

Puanlama: Durumluluk kaygı envanterinde 1,2,5,8,10,11,15,16,19,20 maddeler 4,3,2,1 (ters puanlama) şeklinde diğerleri 1,2,3,4 şeklinde (doğrudan puanlama) puanlanır. Sürekli kaygı ölçeğinde ise 21,26,27,30,36 ve 39 maddeler 4,3,2,1 şeklinde (ters puanlama) diğerleri 1,2,3,4 şeklinde (doğrudan puanlama) puanlanır. Doğrudan ifadeler için elde edilen toplam ağırlıklı puandan, ters ifadelerin toplam ağırlıklı puanı çıkartılarak bu sayıya değişmeyen bir değer eklenir. Bu değer durumluluk kaygı envanteri için 50, sürekli kaygı envanteri için 35 dir (Öner ve Le Compte, 1985; Aydemir ve Köroğlu, 2000).

Puanların Yorumlanması: Durumluluk ve Sürekli Kaygı Envanterinde 0-19 puan ‘Anksiyete yok’, 20-39 puan ‘Hafif Anksiyete’, 40-59 puan ‘Orta Düzeyde Anksiyete’, 60-79 puan ‘Ağır Düzeyde Anksiyete’, 80 ve üstü puan ise ‘Panik’ olarak değerlendirilmektedir (Öner ve Le Compte, 1985; Aydemir ve Köroğlu, 2000). Yapılan güvenilirlik analizlerinde cronbach alfa iç tutarlık katsayısının 0.94 ile 0.96 arasında olduğu belirtilmiştir (Bacanlı ve ark., 2009).

Tartışma

Gebelikte kaygı özellikle; ölüm korkusu, aniden hastalanma, bebeğini görememe, emzirememe ve kucağına alamama gibi durumlarla ilişkilidir (Liu et al., 2020). COVID-19 tanılı ya da şüphesi olan anneleri yenidoğandan ayırma ve bu nedenle bebeğini emzirememesi, ten tene temasın sağlanamaması erken bağlanma ve emzirmenin devamlılığını etkilemektedir. Bu durum kaçınılmaz olarak doğum sonrası dönemde anneler için ek strese ve kaygıya neden olmaktadır (Chua et al., 2020). Özellikle bu yeni koronavirüs gebe

kadınlarda endişelere neden olmuştur, çünkü hem SARS-CoV hem de MERS-CoV'un gebe kadınlarda ciddi komplikasyonlara neden olduğu araştırma sonuçlarıyla açıklanmıştır. COVID-19 pnömonili gebelerin maternal ve neonatal sonuçlarını değerlendirmek amacıyla planlanan bir vaka-kontrol çalışmasında COVID-19 pnömonisi olan gebe kadınların maternal ve neonatal sonuçları hakkında sınırlı verilerin olması ve bu virüsün şüpheli dikey iletimi ile ilgili çeşitli sonuçların gebelerde bu tür endişeleri daha da artırdığı belirtilmiştir (Li N, et al., 2020). Yapılan bu çalışmada da bilinmezlik durumu, annenin bebeğini görememesi, emzirememesi, dokunamaması gibi durumlar postpartum dönemde kadınların kaygılarını artırmaktadır.

Gebelik ve doğumla ilgili deneyimlerin değerlendirildiği, 329 gebe kadının dahil edildiği bir çalışmada; gebelerin kaygı düzeylerini etkileyen faktörler belirlenmiş ve var olan bir enfeksiyonun bebeğe bulaşma riski, bebek sağlığından duyulan endişe, sezeryan doğum yapma ve ölü doğum endişesinin gebelerin kaygı düzeylerini artırdığı belirlenmiştir (Melender, 2002). Uluslararası Obstetrik ve Jinekolojik Ultrasonografi Derneği'nin gebelik ve loğusalık döneminde COVID-19 enfeksiyonu hakkında yayınladığı rehberde; virüsün anne sütünden ziyade solunum damlacıkları ile bulaşabileceği düşüncesinin kaygı yaratacağı, emziren annelerin bebeğe dokunmadan önce ellerini yıkaması ve üç katlı cerrahi maske takma gerekliliği açıklanmıştır (Poon et al., 2020). Çalışmamızda birinci olguda annenin evde başka çocuklarının olmasının, izolasyon sürecini yönetmede yaşayabileceği sıkıntılardan dolayı kaygılarının olduğu da belirlendi.

Çalışmamızdaki iki olguda da kadınların sürekli kaygı düzeyleri daha yüksektir. Bilinmezlik durumunun devam etmesi, bebeğini sürekli enfeksiyona karşı koruması (özellikle evde başka bireylerde yaşıyorsa) gibi durumlar kadının sürekli bir kaygı yaşamasına sebep olmaktadır. 1. olguda hastanın sürekli kaygı durumu yüksek, 2. olguda ise orta düzeyde olduğu belirlendi.

Sonuç

Pandemi olarak ilan edilen COVID-19'un maternal ve fetal etkileri için kanıtlar halen yetersizdir. Bilinmeyen bu süreç gebelerin durumluluk ve süreklilik kaygılarının atmasına sebep olmaktadır. Özel grup olan gebelere bu dönemde destek sağlanması, kaygı durumlarının belirlenmesi ve gerekli danışmanlıkların yapılması, maternal ve fetal sağlık açısından önemli bir

faktördür. Özellikle annenin doğumundan sonra bebeğinden ayrılması, bebeğini emzirememesi kaygı düzeylerini artırmaktadır. Sağlık profesyonellerinin bu dönemde anneye destek olmaları (bebeğini görmesini sağlama, izole bir şekilde sütünü sağıp memelerin boşaltılmasını sağlama ve olası komplikasyonları önleme, kaygı durumu yüksek olanlara psikolojik destek sağlama gibi faktörler) önemlidir.

Teşekkür

Tüm yazarlar makale özeti İngilizce çevirisi için Yeter Çuvadar'a teşekkür eder.

Araştırmanın Etik Yönü/ Ethics Committee Approval: Hastalardan yayın için yazılı onam formu alınmıştır.

Hakem/Peer-review: Dış hakem değerlendirmesi.

Yazar Katkısı/Author Contributions: Çalışmanın düşünülmesi ve planlanması: AÇ, HÖ; Verilerin elde edilmesi: AÇ; Verilerin analizi ve yorumlanması: AÇ, HÖ; Yazının kaleme alınması: AÇ, HÖ; Kaynak Tarama: AÇ, HÖ, MGA; Eleştirel Gözden geçirme: HÖ, MGA, SA; İstatistiksel Değerlendirme: HÖ, AÇ.

Çıkar çatışması/Conflict of interest: Yazarlar arasında çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Finansal Destek/Financial Disclosure: Finansal destek alınmamıştır.

Çalışma Literatüre Ne Kattı?

- Çalışmada Covid-19 tanısı alan gebelerin postpartum dönem kaygı durumu ele alınmıştır.
- Bu çalışma son zamanlarda tüm dünyayı tehdit eden salgında gebelikteki psiko-sosyal sorunların görünürlüğüne katkı sağlayacaktır.

Kaynaklar

- Aydemir Ö, Köroğlu E. (2000). Psikiyatride Kullanılan Klinik Ölçekler. Hekimler Yayın Birliği, Ankara, s.153-63.
- Bacanlı H, İlhan T, Aslan S. (2009). Beş faktör kuramına dayalı bir kişilik ölçeğinin geliştirilmesi: sıfatlara dayalı kişilik testi (SDKT), Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 7(2), 261-279.
- Centers for Disease Control and Prevention. (CDC). (2020). Considerations for Inpatient Obstetric Healthcare Settings. 2020. Erişim Tarihi: 15.04.2020, <https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/hcp/inpatient-obstetric-healthcare-guidance.html>
- Chen H, Guo J, Wang C, Luo F, Yu X, Zhang W et al. (2020). Clinical characteristics and intrauterine vertical transmission potential of COVID-19 infection

- in nine pregnant women: a retrospective review of medical records. *The Lancet*, 395(10226), 809-815.
- Chua M, Lee J, Sulaiman S, Tan H. (2020). From the frontline of COVID-19—How prepared are we as obstetricians: a commentary. *International Journal of Obstetrics and Gynaecology*, 127(7), 1471-528.
- COVID-19 (SARS-COV-2 Enfeksiyonu Rehberi) Bilim Kurulu Çalışması 2020. Erişim Tarihi: 15.04.2020, https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/depo/rehberler/COVID-19_Rehberi.pdf?type=file. 1-154
- Liang H, Acharya G. (2020). Novel corona virus disease (COVID-19) in pregnancy: What clinical recommendations to follow? *Acta Obstetrica Gynecologica Scandinavica*, 99, 439-442.
- Li N, Han L, Peng M, Lv Y, Ouyang Y, Liu K. et al. (2020). Maternal and neonatal outcomes of pregnant women with COVID-19 pneumonia: a case-control study, *Clinical Infectious Diseases*, 71 (16), 2035-2041.
- Li W, Yang Y, Liu Z, Zhao Y, Zhang Q, Zhang L et al. (2020). Progression of Mental Health Services during the COVID-19 Outbreak in China. *International Journal of Biological Sciences*, 16(10), 1732-1738.
- Liu R, Han H, Liu F, Lv Z, Wu K, et al. (2020). Positive rate of RT-PCR detection of SARS-CoV-2 infection in 4880 cases from one hospital in Wuhan, China, from Jan to Feb, *Clinica Chimica Acta*, 505, 172-175.
- Liu S, Yang L, Zhang C, Xiang YT, Liu Z, Hu S et al. (2020). Online Mental Health Services in China During The COVID-19 Outbreak. *Lancet Psychiatry*, 7, 1-2
- National Institutes of Health (NIH). (2020). COVID-19. Erişim Tarihi: 15.04.2020, <https://www.nih.gov/health-information/coronavirus>.
- Öner N, Le Compte A. (1985). Durumluluk Süreklilik Kaygı Envanteri El Kitabı. Boğaziçi Yayınları, No:133, İstanbul, s.28.
- Poon LC, Yang H, Lee JCS, Copel JA, Leung TY, Zhang Y. et al. (2020). ISUOG Interim Guidance on 2019 novel coronavirus infection during pregnancy and puerperium: information for healthcare professionals. *Ultrasound in Obstetrics & Gynecology*, 55(5), 700-708.
- World Health Organization (WHO). (2020). Mental Health and Psychosocial Considerations During The COVID-19 Outbreak. 2020. (Erişim Tarihi: 15.04.2020). WHO/2019-nCoV/MentalHealth/2020.1.
- WHO. (2019). Novel Coronavirus (2019-nCoV) situation reports. (Erişim Tarihi: 15.04.2020). <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/situation-reports>.
- Yue L, Han L, Li Q, Zhong M, Wang J, Wan Z et al. (2020). Anaesthesia and infection control in cesarean section of pregnant women with coronavirus disease 2019 (COVID-19). *Journal of Clinical Anesthesia*, 66(109908), 2384.

Melender HL. (2002). Experiences of Fears Associated with Pregnancy and Childbirth: A Study of 329 Pregnant Woman. *Birth*, 29(2), 101-111.